

ЗАСУХА, прыродная з'ява, якая акружана ў народзе безліччу міфічных уяўленняў. Прычынаю ўзнікнення З. магло быць вядзьмарскае насланне, а таксама выкананне людзьмі забароненых у пэўныя каляндарныя тэрміны дзеянняў. Справакаваць З., лічылася, можа ўстаноўка платоў і агароджаў да свята Дабравешчання (калі зямля яшчэ спіць і трывожыць яе нельга), пастаўлены не ў пару помнік на магіле. Каб ліквідаваць «прычыну» З., разбуралі платы, здымалі вароты і заносілі ў балота ці возера; пераварочвалі помнік (крыж), пакуль не пойдзе дождж. Верылі, што З. можа выклікаць пахаваны тапелец, якому ўсё мала вады, і яго магілу мусілі паліваць крыж-накрыж, ці ставілі на насып напоўненую пасудзіну, даліваючы яе час ад часу. Віноўнікам З. маглі прызнаць і самагубцу, пахаванага, насуперак нар. правілам, на тэрыторыі могілак, а не за агароджаю. Каб не выклікаць З., нікому нічога не пазычалі ў дні пачатку ворыва, ускапвання град, засевак, што тлумачылася магіяй 1-га дня. Каб спыніць З. і выклікаць дождж, у народзе існавала шмат магічных дзеянняў: разлівалі па полі ваду з 3 ці 7 калодзежаў; дзеці-падлеткі насілі ваду на папараці ў далёкія вёскі; вяскоўцы аблівалі стрэчных вадою; жанчын выганялі на раку купацца; дзеўкі і маладзіцы бегалі па полі і ўсе разам мачыліся (імітацыйная магія); мужчыны касілі траву (бо дождж не любіць касьбы і абавязкова пральецца); цягнулі лапаць у поле і галасілі; выкідвалі на двор хлебную лапату; забівалі жабу і хавалі яе з прытворнымі галашэннямі, ці вужа (змяю) і вешалі на дрэве; сыпалі ў калодзеж мак-відук ці каноплі, або кідалі туды мох, 9 гарошын, агародную расаду ці ўкрадзены

гаршчок; праводзілі па вуліцы барану сахою, у якую былі ўпрэжаны дзяўчаты, пераворвалі дарогу, разворвалі дно ракі і тройчы абыходзілі з пугам вакол сяла, утвараючы *магічную кола*. У выкліканнях дажджу прысутчаюць і хрысціянскія элементы: сялянкі рабілі абыдзённік і вешалі яго на прыдарожны крыж, а потым пры ўдзе ле святара перавешвалі на абраз і хадзілі па полі вакол сяла; маліліся над калодзежам Богу, клалі крыж на ваду; адслужвалі малебен і інш. З. прадказвалі па асаблівасцях надвор'я ў пэўныя каляндарныя дні і, каб не пазбавіцца ўлетку дажджу, адзначалі дзень прарока Іллі, а таксама абліваліся ў Сухі (траецкі) чацвер (або Дзевятнік) вадою.

Літ.: Беларускія народныя прыкметы і павер'і. Кн. 1. Зямля стаіць пасярод свету... Мн., 1996. С. 87—96, 260, 282; Тое ж. Кн. 2. Жыцця адвечны лад. Мн., 1998. С. 402, 415, 417, 496, 603—604.

У. А. Васілевіч.